ודכולי עלמא. תנא קמא ור' נתן: **כרבנן דפליגי מדר' יהושע בן קרחה.** סבירא להו לתלמידי בעינן שיראו שנים כאחד ולפיכך טעמא מוהוא [ויקרא ה] עד לשיחזו כאחד. וגבי הגדה פליגי תנאי דסיפא בתקושיה הגדה לראיה כדכתיב (ויקרא ה) או ראה אם לא יגיד באחד קרא: **משתקיד.** מלפה ומחזר ושוקד לסומכו: **דין ידע.** זה יודע ורבי יוסי בר' חנינא היה: **שמודה ר' יהושע לר' נתן.** דכי היכי דלא בעי ר' יהושע ראיה כי הדדי הגדה נמי כי הדדי לא בעי: **כין בקרקעות.** זה אומר בפני הודה לו שקרקע זה שלו וזה אומר אף בפני הודה לו: **כין במטלטלין.** זה אומר בפני הלווהו מנה וזה אומר בפני הלווהו מנה ואע"פ דתמנה דקמסהיד האי לא מסהיד האי מ"מ תרווייהו מסהדי שחייב לו מנה: **הלכה כמותו בקרקעות.** שמוטל הקרקע בפניהו ושניהם מעידין עליה: **אבל לא במטלטלין.** דאין עדות שלימה לא על זה ולא על זה: **מכלל דפליגי.** עליה דבנן בקרקעות: **בעדות בכור.** תנן בבכורות (דף לה.) כל מומין הרואיין לבא בידי אדם רועים בהיים אין נאמנין לומר מאליו נפל בו מום זה לפי שנתאדו בהיים להטיל מומין בבכורות בזמן הזה כדי להתירן בשחיטה ואם הגיע בכור להראותו לחכם צריך שני עדים עמו שמאליו נפל בו מום זה אם הגיע עד אחד על מום זה ועד אחד על מום אחר בבכור זה מצטרפין. ואית דאמרי בעדות בכור להעיד שהתירו חכם ולאו מילתא היא דהא חד נאמן דעד אחד נאמן באיסורין ואפילו כהן שהוא בעליו נאמן לתנן (שם דף לו.) נאמן הכהן לומר הראיתי בכור זה ובעל מום הוא דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר: **ובעדות חזקה.** זה אומר בפני אלה שלש שנים ראשונות של שמיטה וזה אומר בפני אלה שלש שנים אחרונות מצטרפי לאחד קרקע מסהדי חזקה מעלייתא: **וכן.** לענין שתי שערות שבבן ושבבת. וכי פליגי בהלוואת מנה פליגי משום דלאו אחד מנה קמסהדי: **גברא אגברא.** רבי אבא ור' אידי אדעולא: **בגבה.** בין קישרי אגבעותיה: **תני דבר ותני עדות.** עד א' הוא תני עדות שיער אחת הוא תני דבר: **אלא אחד אומר שתים כגבה.** דתרווייהו מסהדי דגדולה היא: **בקרקעות אבל לא במטלטלין.** הלכה כמותו דלא בענין דחזו תרווייהו כחד בקרקעות משום דכי מסהדי בני דינא תרווייהו ידעי דאחדא מילתא מסהדי וקרינא ביה והוא עד[1] ואע"ג דבשעתא דחזי לא ידע [חד] בחבריה אבל לא במטלטלין דכי מסהדי קמן לאו אחד מנה מסהדי: **רב.** דאמר אבל לא במטלטלין משום דלאו בחד מנה מסהדי: **לטעמיה דאמר רב הודאה אחר הודאה.** זה אומר בפני הודה לו על מנה באחד בשבת וזה אומר בפני הודה לו עליו בשני בשבת: **הודאה אחר הלואה.** זה אומר בפני הלווהו מנה באחד בשבת וזה אומר בפני הודה לו מנה בשני בשבת: **מצטרפי.** דאיכא למימר בחד מנה קמסהדי וכדמוקי לקמן: **הלואה אחר הודאה.** מנה אחרינא הוא ולא מצטרפי אע"ג דתרווייהו אמרי שחייב לו מנה: **הודאה אחר הודאה נמי.** דילמא מנה דאודי ליה קמי האי לאו היינו מנה דאודי ליה קמי האי: **ואפילו בקרא ידע.** דאמנה דקא מסהיד איהו מסהיד אידך אבל קמא לא ידע דאחד מנה קמסהדי הלכך לא קרינא ביה והוא עד דמשמע תרווייהו כחד: **לאו היינו הודאה אחר הלואה.** כיון דבעינן דידע שהדא בחבריה על כרחיך הודאה אחר הלואה נמי הכי מוקמת לה: **דאמר ליה לבקרא מנה דמודינא קמך.** זיפי קמי פלניא והדר אמר ליה לקמא מנה דזיפי קמך אודאי ליה קמי פלניא ותרתי למה לי לרב למימר: **היינו דשמיע לי.** על בני עירך: **דרמיהו דיקלי וזקפיהו ליה.** שאתם משונים קוללין דקלים וחוזרין ונוטעין אותן כלומר בונים וסותרים שפירשתם לי קושיא וחזרתם וסתרתם: **מצטרפין.** דמ"מ הן מעידין שחייב לו מנה: **כבדיקות.** שאינה משבע תקירות בגיזו יום בגיזו שעה שהזמה תלויה בהן אבל בכליו שחורין וכליו לבנים שאין דין הזמה תלויה בהן: **מנה שחור.** סלע ישנה: **אין מצטרפין.** הואיל ובעיקר גוף העדות מתכחשי: **וארנקי שחורה.** דלאו בעיקר גוף העדות מתכחשי דכוותיה דדיני נפשות לא בתמיה: **באירין.** יושרמ"ל בלע"ז: **אין זה נכון.** אין עדות זו מכוונת. ולישנא דקרא נקט והנה אמת נכון הדבר (דברים יג) דמהאי קרא נפקא לן בדיקות (לקמן מ.):

גברא

בעדות בבור. פי' שנמעו מאניו זה אחר זה אים פלוני בן בכור הוא ולא כפי' הקונטרס דפירש לענין מום הראוי לבא בידי אדם שנחשדו הכהנים דנאמן זה לומר מעצמו נפל מום זה וחבירו על מום אחר דא"כ למה לי ב' עדים אפי' יחיד נאמן ואפי' עד מפי עד כדאי' בפ' כל פסולי המוקדשים (בכורות דף לו.) ובפרק חבית (שבת דף קמה:): הוא

ודכולי עלמא כרבנן דפליגי עליה דרבי יהושע בן קרחה והכא באקושי הגדה לראיה קא מיפלגי מר סבר מקשינן הגדה לראיה ומר סבר לא מקשינן רבי שמעון בן אליקים הוה משתקיד עליה דר' יוסי ברבי חנינא למסמכיה ולא קא מיסתייע מילתא יומא חד הוה יתיב קמיה דר' יוחנן אמר להו מי איכא דידע הלכה כרבי יהושע בן קרחה או לא א"ל רבי שמעון בן אליקים דין ידע אמר ליה לימא איזו אמר ליה ליסמכיה מר ברישא סמכיה אמר ליה בני אמור לי כיצד שמעת א"ל כך שמעתי שמודה ר' יהושע בן קרחה לרבי נתן אמר לזה הוצרכתי השתא ומה עיקר ראיה בהדי הדדי אמר ר' יהושע בן קרחה לא בעינן הגדה מיבעיא א"ל הואיל ועלית לא תרד אמר ר' זירא שמע מינה גברא רבה כיון [6]דסמיך סמיך א"ר חייא בר אבין אמר רב הלכה כר' יהושע בן קרחה בין בקרקעות בין במטלטלין עולא אמר הלכה כרבי יהושע בן קרחה בקרקעות אבל לא במטלטלין א"ל אביי [7]הלכה מכלל דפליגי והאמר ר' אבא א"ר הונא אמר רב מודים חכמים לרבי יהושע בן קרחה בעדות קרקע ותני רב אידי בר אבין [8]בנזיקין דבי קרנא מודין חכמים לרבי יהושע בן קרחה בעדות בכור ובעדות קרקע ובעדות חזקה וכן שבבן ושבבת [9]גברא אגברא קא רמית מר סבר פליגי ומר סבר לא פליגי מאי וכן שבבן ושבבת [10]אילימא אחד אומר אחת בגבה ואחד אומר אחת בבריסה [11]האי חצי דבר וחצי עדות הוא [12]אלא אחד אומר שתים [13]בגבה ואחד אומר שתים בבריסה אמר רב יוסף אנא אמינא משמיה דעולא הלכה כרבי יהושע בן קרחה בין בקרקעות בין במטלטלין ורבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר ר' זירא משמיה דרב בקרקעות אין אבל לא במטלטלין רב לטעמיה דאמר רב הודאה אחר הודאה הודאה אחר הלואה מצטרפי הלואה אחר הלואה הלואה אחר הודאה לא מצטרפי אשכחיה רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה דרב יהושע א"ל מאי שנא הלואה אחר הלואה דלא דמנה דקא חזי האי לא קא חזי האי הודאה אחר הודאה נמי אמנה דקא מודה קמי האי לא מודי קמי האי דא"ל להאי בתרא בהאי מנה דאודיי ליה קמך אודיי ליה נמי קמי פלוני אכתי בתרא ידע קמא לא ידע דהדר אזיל א"ל לקמא האי מנה דאודיי ליה קמך אודיי ליה נמי קמי פלוני א"ל [14]תנוח דעתך שהתנחת את דעתי א"ל מאי ניחותא דרבא ואיתימא רב ששת שדא בה נרגא לאו היינו הודאה אחר הלואה אמר ליה היינו דשמיע לי עלייכו דרמיתו דיקלי וזקפיתו להו [15]נהרדעי אמרי בין הודאה אחר הודאה בין הודאה אחר הלואה בין הלואה אחר הלואה בין הלואה אחר הודאה מצטרפות כמאן כר' יהושע בן קרחה אמר רב יהודה [16]עדות המכחשת זו את זו בבדיקות כשרה בדיני ממונות אמר רבא מסתברא מילתיה דרב יהודה באחד אומר בארנקי שחורה ואחד אומר בארנקי לבנה אבל אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן אין מצטרפין וארנקי שחורה בדיני נפשות לא [17]והאמר רב חסדא [18]אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר [19]באירין הרגו אין זה נכון אחד אומר כליו שחורים ואחד אומר כליו לבנים הרי זה נכון

גברא

[1] כיון דאיתתמיך אמיך כלי"ל, ב) [שבת קו: וש"נ], ג) [פי' מסכתא דמיקרן משנה מילוה שהיה שוה אותה קרנא. עיין ערך זק ה"], ד) [תענית ד: וש"נ], ה) ב"ק ע: ב"ב עו:, ו) [עיין כנלה נב: ובפירוש רש"י דהתם], ז) [שבת קנב: מגמות מה. ק. פסחים לב: יומא סו: ושם איתא תנוח דעתך שהנחת], ח) [לקמן מא., ט) [ל"ל בתרכן פי' בעין איזמל ויש אומרים כמין נרזן. עיין ערך ערך אתרכן], י) [ויקרא ה].

לעזי רש"י

ירושרמ"א. גרזן קרב.

מוסף רש"י

אחד בגבה. שיער לאחר בקשרי אגבעותיה (ב"ק נ:) או: תמת לאחר מקום (נדה נב.) וקאתי לשריה גדולה לענין עונשין או לענין שיהו קידושיה קדושין (ב"ק שם). **בבריסה.** בגאותו מקום (רשב"ם ב"ב נו:). **חצי דבר.** שיער לאחר, **וחצי עדות.** עד לאחר יש לשיער ופשיעא דלאו עדות היא (ב"ק שם: דאין כאן אלא עד אחד לכל שיער ועד אחד אינו נאמן לעשותה בת עונשין לחייבה, וקרא אי דבר אתי למעוטי שהרי דבר כתיב, וחצי עדות למעוטי לא אצטריך קרא דבהדיא כתיב לא יקום עד אחד וגו' (ב"ב שם). אין זה נכון. ועדותן בטלה והוא והם פטורים מיד (לקמן מא.).

[6] כיון דאיתתמיך אמיך כלי"ל, ב) [שבת קו: וש"נ], ג) [פי' מסכתא דמיקרן משנה מילוה שהיה שוה אותה קרנא. עיין ערך זק ה"], ד) [תענית ד: וש"נ], ה) ב"ק ע: ב"ב עו:, ו) [עיין כנלה נב: ובפירוש רש"י דהתם], ז) [שבת קנב: מגמות מה. ק. פסחים לב: יומא סו: ושם איתא תנוח דעתך שהנחת], ח) [לקמן מא., ט) [ל"ל בתרכן פי' בעין איזמל ויש אומרים כמין נרזן. עיין ערך ערך אתרכן], י) [ויקרא ה].

רבינו חננאל

עד כיון דאינון תרי ואסקינהו רחמנא בלשון יחיד ש"מ דחזו תרווייהו ביחד. ור' יהושע בן קרחה סבר מדכתיב או ראה או ידע לרבות אפילו ראו זה אחד זה ותנא קמא ור' נתן בבאי פליגי. איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא. ת"ק סבר כי אתא עד אחד לשבועה אתא ולא לממון הלכך בעינן עד שיעידו שניהן כאחד. ור' נתן סבר וכי אתו ביחד בחד פומא מסהדי אלא זה אחר זה ומצטרפי הלכך הכא נמי לא שנא. קרא כולי עלמא דהו תנא קמא ור' נתן תרווייהו אית להו דבעינן עד שיראו שניהם כאחד. וכתיב והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד. תנא קמא סבר מקשינן הגדה לראיה מה לראיה כחד אף להגדה כחד. ור' נתן סבר לא מקשינן הגדה לראיה. נמצא ר' יהושע בן קרחה חולק על התנא קמא בראייה ור' נתן על ההגדה. א"ר יוחנן איכא דשמע הלכתא כר' יהושע בן קרחה אי לא. א"ל ר' יוסי ב"ר חנינא שמעתי שמודה ר' יהושע לר' נתן דאפילו בזה אחר זה. א"ר יוחנן לזו הוצרכנו השתא ומה עיקר ראייה שיתכן שיראו העדות שניהן בבת אחת מכשיר ר' יהושע בזה אחר זה הגדה דליכא בבת אחת לעולם דלאו בחד פומא מסהדי מיבעיא דמכשיר ר' יהושע אפילו בזה אחר זה. ואסיק' משמיה דרב הלכ' כר' יהושע בן קרחה בקרקעות ובמטלטלין דאפי' זה אחר זה בין בהגדה בין בראייה עדותן כשרה ר' יוחנן דאמר לזו הוצרכנו: **פי'** נזיקין דבי קרנא מסכתא נזיקין משנה חיצונה שהיה שונה אותה קרנא שם חכם ידוע ומפורש בשני דייני גזלות. תני בנזיקין דבי קרנא מודים חכמים לר' יהושע בן קרחה בעדי בכור ובעדי חזקה ובעדי הבן והבת שמעידין בהן שהביאו סימנים שאפילו זה בלא זה כשרין ואוקימנא בזמן ששנים מעידין אחד אומר שיש בה שתי שערות בגבה ואחד אומר שתים בבריסה. נהרדעאי אמרי בין הודאה אחר הלואה בין הלואה אחר הודאה. ובין הלואה אחר הלואה ובין הודאה אחר הודאה מצטרפין כר' יהושע בן קרחה וקי"ל כהא כנהרדעאי. פי' כגון דמסהיד חד דיזיף פלוני מפלוני בחד בניסן מנה ואחד מסהיד דבתרי בניסן חזא דפלוני יזיף מפלוני מנה אע"ג דאיכא למימר אמנה דמסהיד האי דבחד בניסן לאו בההוא מנה מסהיד ההיא דבתרי בניסן דאי אמרת ההיא מנה הוא מיהו אהדדיה לוה למלוה והדר יזפיה ליה קמי האי כיון דאהדדיה כבר בטלה עדות ראשונה מיהו כל האי לא חייש ר' יהושע בן קרחה. אלא אמר לך כיון דתרווייהו מסהדי דהאי נושה מנה בהאי עדות מעליא היא: אמר רב יהודה עדות המכחשת זו את זו בבדיקות כשרין הן בדיני ממונות. ואע"פ שמכחישין זה לזה עדותן. פי' זולתי שבע חקירות השנויות במשנתנו נקראות בדיקות. ובא רבא לפרש דברי רב יהודה ואמר מסתברא מילתיה במכחישין זה לזה עדותן עדות בזמן שא' אומר בארנקי שחורה הלווהו מנה וא' אומר לא כי אלא בארנקי לבנה הלווהו אבל אם נחלקו במנה עצמו זה אומר מנה לבן וזה אומר מנה שחור כלומר ישן אין מצטרפין. ומקשינן עליה דרבא הכחשה בכלים כי האי גוונא בדיני ממונות מצטרפין מכלל דבדיני נפשות לא והאמר רב חסדא אחד אומר

זה בורר פרק שלישי סנהדרין לא.

גברא אגברא. דרב מסקא אדרב יהודה: **כר' יהושע בן קרחה.** דמכל מקום שניהם מעידים שחייב לו מנה: **היכא דלא מכחשו אהדדי.** כגון זה מעיד על מנה שניום שני וזה מעיד על מנה שניום ראשון ושניהן מודין שזה לא ראה בשל זה אבל היכא דשניהם מעידים על מנה אחד ומכחישין זה את זה מי אמר: **הוא דאמר כי האי תנא.** דהרדעי אמרו כי האי תנא דאמר זה אומר מנה וזה אומר מאתים דמכחישין זה את זה מצטרפין למנה שיש בכלל מאתים מנה ולא אמרינן שתיהן שקרו אלא הלך אחר הפחות שבהם: **נחלקה עדותן.** שכיון שהאחד שקרן שוב אין כאן עדות: **יש בכלל מאתים מנה.** שניהם מעידין על מנה ובאותו מנה אין מכחישין זה את זה: **כי האי גוונא.** דתרי מיני מינהו וכולי האי מיכחשי הדדי מי אמר: **לדמי.** זה אומר בפני הודה לו דמי חבית של יין וזה אומר בפני הודה דמי חבית של שמן דתרוויהו מסקהי אדמי חבית יין: **דדיוטא עליונה.** הלוהו מנה: **דיוטא.** עלייה הבולטת לרשות הרבים על פני רוחב הבית ובני רשות הרבים עוברים תחתיה: **ולירף עדותן.** כר' יהושע בן קרחה דתרוויהו מנה מחייבי ואע"ג דמתכחשי בדיקות כדרב יהודה: **כתר עשרין ותרתין שנין.** דאיתמר בי מדרשא אפקיה הכא דאמר: **סופר את הדין.** בית דינו סותרין לו דינו שפסקו ומחייבין את שבגנבו: **הכא לאיה.** שטר זכותך: **הרי זה אין כלום.** שהרי אמר אין לי וחייבין שמא זייף לו שכר עדים: **קרבו פלוני ופלוני כו'.** אפילו רבן שמעון בן גמליאל מודה שכיון שהיה יודע בהן ואמר אין לי ולאי שקרנים הן: **פוגדתו.** תגורתו: **גמ' הלכה כרבן שמעון.** אקמייתא קאי כיון דלא אמר אין לי אע"ג דלא מצא בתוך שלשים יום: **דאי עבד.** כרבנן מהדר עובדא: **ממילא ידעינן דאין הלכה כרבן שמעון.** והכא ליכא למימר כדלעיל מייתי דאי עבד כו' דנשלמא התם אי לאו דהדר ואמר אין הלכה כחכמים הוה אמינא אי עביד לא מהדרינן דאינים כח דברי המרובין אבל הכא כיון דאמר הלכה כחכמים פשיטא דאי עביד כיחיד מהדרינן להו: **הא קא משמע לן דכהא.** לחודא הוא דאין הלכה כרבן שמעון הא כל מקום הלכה כמותו אפילו בערב ולידן: **ערב.** בגט פשוט (ג"ב ד' קעג.): **לידן.** במסכת גיטין במי שאחזו קורדייקוס (ד' עד.): **ראיה אחרונה.** הך בתרייתא דמתני' דאפילו בקמייתא הילכתא כוותיה: **דנקא שטרא מחוסר ידי.** שהאמינוה הלוה והמלוה לשומרו: **אותיות ניקנות במסירה.** המוכר שט"ח לחבירו קנה החוב במסירת אותיות ומילתיה דרבי בהמוכר את הספינה (ג"ב ד' עו.) והכא נמי קנאתו והוי כדידה ונאמנת לומר פרוע: קלתיה

הוא דאמר כי האי תנא. משמע הכא דרב יהודה דאמר במנה שחור ובמנה לבן אין מצטרפין לית ליה דרשב"א ותימא דבמזקק הבתים (ב"ב דף מא. וסס) גבי עובדא דרב כהנא שקל בידקא מארעיה משמע בהדיא דרב יהודה אית ליה דרשב"א ואין לומר דרב יהודה בכל ענין קאמר ואפילו במנה שחור ובמנה לבן והא דקאמר רבא מסתברא מילתיה דרב יהודה באחד אמר כו' רבא טעמא דנפשיה קאמר דא"כ הל"ל והאלהים אמר רב יהודה אפילו במנה שחור ובמנה לבן כדאשכחן בפ"ק דגיטין (דף יג: וסס[ח]) מסתברא מילתיה דרב בפקדון כו' דיש לומר דודאי אית ליה דרשב"א אלא שמחלק בין מנה למאתים למנה שחור ומנה לבן: **שבית** שמאי אומרים נחלקה עדותן. ואם תאמר כיון דבכל אחת בית שמאי אומרים נחלקה עדותן אם כן בשתי כיתי עדים ה"ל נמצא אחד מהן קרוב או פסול ויש לומר דהיינו דווקא כשהפסול ידוע אי נמי כמ"ד תתקיים העדות בשאר אי נמי לא אמרינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול אלא בבאו בבת אחת תוך כדי דיבור דאז חשיבי עדות אחת והכא שבאו שני כיתי עדים זו אחר זו ועי"ל דכי אמר נמצא אחד מהם קרוב או פסול ה"מ כי מסייעי אהדדי אבל הכא דמכחשי אהדדי לא[ט]: **חייביה** רב נחמן. לית ליה לרב נחמן הא דאמרינן אין מזקקין לנכסי יתומים אע"כ ריבית אוכלת בהן דאמר רב נחמן בפרק שוס היתומים (ערכין דף כב.) מרים לא הוה מזקקין לנכסי יתומים כיון דשמענא להא דאמר רב דיתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שיבקייהו מזקקין ומהאי טעמא נמי אע"ג דבעלמא אין מקבלים עדים אלא בפני בעל דין[י] גבי קטן מקבלין אע"ג לא קאמר מזקקין אלא כשיש שטר דמקיימין את השטר אלא בפני בעל דין וכאן היה שטר:

וכיון

[ח] גברא אגברא קא רמית נהרדעי אמרי [א]אפילו אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן מצטרפים כמאן כרבי יהושע בן קרחה אימר דשמעת ליה לרבי יהושע בן קרחה היכא דלא מכחשו אהדדי היכא דמכחשי אהדדי מי אמר אלא הוא דאמר כי האי תנא [ב]דתניא אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי כיתי עדים שאחת אומרת מאתים ואחת אומרת מנה שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שבית שמאי אומרים נחלקה עדותן ובית הלל אומרים [ב]יש בכלל מאתים מנה אחד אומר חבית של יין ואחד אומר חבית של שמן הוה עובדא ואתי לקמיה דרבי אמי [ג]חייביה רבי אמי לשלומי ליה חביתא דחמרא מיגו חביתא דמשחא כמאן כר"ש בן אלעזר אימר דאמר ר"ש [ב"א] היכא דיש בכלל מאתים מנה כי האי גוונא מי אמר לא צריכא [ד]לדמי אחד אומר בדיוטא העליונה ואחד אומר בדיוטא התחתונה אמר רבי חנינא מעשה בא לפני רבי [ה]וצירף עדותן: ומניין לכשיצא כו': תנו רבנן [ו]מניין לכשיצא לא יאמר הריני מזכה וחבירי מחייבין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי תלמוד לומר [ז]לא תלך רכיל בעמך ואומר [ח]הולך רכיל מגלה סוד [ט]ההוא תלמידא דנפיק עליה קלא דגלי מילתא דאיתמר בי מדרשא בתר עשרין ותרתין שנין אפקיה רב אמי מבי מדרשא אמר דין גלי רזיא: **מתני'** [י]כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין [כ]אמר לו כל ראיות שיש לך הבא מיכן עד שלשים יום [ל] מצא בתוך שלשים יום סותר לאחר שלשים יום אינו סותר אמר רשב"ג [מ]מה יעשה זה שלא מצא בתוך שלשים ומצא לאחר שלשים אמר לו הבא עדים ואמר אין לי עדים אמר הבא ראיה ואמר אין לי ראיה ולאחר זמן הביא ראיה ומצא עדים [נ]הרי זה אינו כלום אמר רשב"ג מה יעשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים ומצא עדים לא היה יודע שיש לו ראיה ומצא ראיה [ס]ראה שמתחייב בדין ואמר קרבו פלוני ופלוני ויעידוני או שהוציא ראיה מתחת [ע]פונדתו הרי זה אינו כלום: **גמ'** אמר רבה בר רב הונא הלכה כרשב"ג ואמר רבה בר רב הונא אין הלכה כדברי חכמים פשיטא כיון דאמר הלכה כרשב"ג ממילא ידענא דאין הלכה כחכמים מהו דתימא הני מילי לכתחילה אבל דיעבד שפיר דמי קמ"ל דאי עביד מהדרינן ליה: אמר לו הבא עדים כו' אמר רשב"ג כו': אמר רבה בר רב הונא א"ר יוחנן הלכה כדברי חכמים ואמר רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן אין הלכה כרשב"ג פשיטא כיון דאמר הלכה כדברי חכמים ממילא ידענא דאין הלכה כרשב"ג הא קמ"ל דבההיא אין הלכה כרשב"ג הא בבולהו הלכה כרשב"ג לאפוקי מהא [פ]דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה ההוא ינוקא דתבעוהו לדינא קמיה דרב נחמן א"ל אית לך סהדי א"ל לא אית לך ראיה א"ל לא חייביה רב נחמן הוה קא בכי ואזיל שמעוהו הנך אינשי אמרו ליה אנן ידעינן במילי דאבוך אמר רב נחמן [צ]בהא אפילו רבנן מודו דינוקא במילי דאבוה לא ידע ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה אמרה ליה ידענא בהאי שטרא דפריע הוה [ק]הימנה רב נחמן אמר ליה רבא לרב נחמן כמאן כרבי דאמר [ר]אותיות נקנות במסירה אמר ליה שאני הכא דאי [ש]בעיא קלתיה איכא דאמרי לא הימנה רב נחמן אמר ליה רבא לרב נחמן והא אי בעיא קלתיה

[ט] [לעיל ל: תענית ד: וס"מ, ב] בבא בתרא מא: מיר כ. ע"ש, ג] ב"ק צט:, ד] אומר לו כל"ל [גירסת סדר המשנה ורי"ף ורא"ש בבה"מ אמרו לו], ה] [גירסת סדר המשנה אפולמתון], ו] [גיטין לח. וס"ג לקמן: וס"ג], ז] ב"ב עו. שם קצג. קידושין מז: יבמות קטו., ח] [וכן לקמן עב.], ט] [וע"ע תוס' ב"ב מא: ד"ה נחלקה],

תורה אור השלם

1. לא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט טז
2. הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד וְנֶאֱמַן רוּחַ מְכַסֵּה דָבָר: משלי יא יג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חייביה וכו' גבי קמן מקבלין. עי' ב"ק דף לט ע"א תוס' ד"ה וכי:

הגהות הב"ח

(א) במשנה עד ל' יום הביא בתון שלשים וכו' אמר לו הבא עדים וכו' אמרו לו הבא ראיה:

מוסף רש"י

שאחת אומרת מאתים. היו באותו היום באותה שעה באותו מקום (רשב"ם ב"ב מא.). שיש בכלל מאתים מנה. דהיינו מאה זוז ואין כת שניה מכחשת על מנה שכת ראשונה מעידה, אלא מוסיפין הן מנה אחת, אבל כת ראשונה מכחשת לשניה על אותו מנה שמוסיפין ובאותו מנה שני אוקי תרי בהדי תרי ואוקמי ממונא בחזקת מריה ולא יצאם (שם). נחלקה עדותן. דמאי דקמסהיד מר לא קמסהיד מר (שם). יש בכלל מאתים מנה. ונוטל מנה (שם). וראיה אחרונה. שמחלקו בשני מחלוקות המביא שטר ראיה לקמוך את הדין, בראשונה הלכה כמותו (ב"מ לח.). אותיות. כגון שטר, נקנות במסירה. אלא קנין ואין יכול לחזור בו (רבמות קסז.) אינו צריך לכתוב שטר מכירה על השטר שהוא מוכר לו אלא משמסר לו שטר שיש לו על אחרים לזכות בו נתחייב הלוה לפורעם לזה (קדושין מז.) ונשתעבד לו לזה הקונה כמו שהיה משועבד למלוה כל זמן שלא חזר ומחלו (רשב"ם ב"ב קסט.) לנכות הלוקח את החוב מן הלוה במסירה שמסר לו המלוה את השטר ולא מצי לוה לזה לגזר על פי לוחות מפני לך (שם עו.) ולא צריך לומרמנ קני לך וכל שעבודיה ולא שוס שטר (שם עו.).

רבינו חננאל

כלים שהוריין וא' אומר כלים לבנים הרי זה נכון ופרק' גברא אגברא קא רמית כלומר מדברי רב חסדא תקשי לרבה רבה לא סבירא ליה דרב חסדא נהרדעאי אמרי אפילו אחד אומר מנה שחור וא' אומר מנה לבן מצטרפי ואמרינן כמאן כר' יהושע בן קרחה הא לא דייקא כוותייהו אלא אינהו דאמור כי האי תנא דתניא אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על (מנה שחור) שתי כתי עדים אחת אומרת מאתים וא' אומרת מנה שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שבית שמאי אומרים נחלקה עדותן ובית הלל אומרים יש בכלל מאתים מנה הנה אע"ג שמכחישין זה לזה עדותן קיימת וקי"ל כנהרדעי ואליבא דבית הלל א' אומר חבית של יין וא' אומר חבית שמן אוקימ' אחד אומר דמי חבית יין ד' זוזים ואחד אומר דמי חבית שמן ח' זוזי. הוה עובדא וחייביה ר' אמי לנתבע לשלם ע"פ אלו השנים ד' זוזי דמי חביתא דחמרא מגו ח' זוזי דמי חביתא דמשחא כר' שמעון בן אלעזר דאמר יש בכלל מאתים מנה. אבל אם מעידין יין ממש ושמן ממש נחלקה עדותן. א' אומר בדיוטא העליונה וא' אומר בדיוטא התחתונה הלוהו הוה עובדא וצירף ר' עדותן וחייב הנתבע לשלם: **ה"ר** מניין שכשיצא לא יאמר אני מזכה וחבריי מחייבין ומה אעשה והן רבו עלי ת"ל לא תלך רכיל [בעמך] ואומר הולך רכיל מגלה סוד. ההוא תלמיד דנפיק ליה מלתא דאתאמרא בבי מדרשא בסוד בתר כ"ב שנין ואפקיה ר' אמי להוא תלמיד מבי מדרשא אמר דין גליא רזיא: **מתני'** כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין אמרו לו כל ראיה שיש לך הבא מיכן ועד ל' יום הביא בתוך ל' יום סותר לאחר ל' יום אינו סותר. אמר רשב"ג מה יעשה [זה שלא] מצא בתוך ל' ומצא לאחר שלשים אמר רבה בר רב הונא הלכתא כרשב"ג ולית הלכתא כחכמים אפילו דיעבד אלא מאן דעבד כחכמים מהדרינן ליה: אמרו לו הבא עדים או ראיה ואמר אין לי עדים ולא ראיה ואחר [כך] מצא

[י] גברא אגברא קא רמית נהרדעי אמרי אפילו אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן מצטרפים כמאן כרבי יהושע בן קרחה אימר דשמעת ליה לרבי יהושע בן קרחה היכא דלא מכחשו אהדדי היכא דמכחשי אהדדי מי אמר אלא הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי כיתי עדים שאחת אומרת מאתים ואחת אומרת מנה שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שבית שמאי אומרים נחלקה עדותן ובית הלל אומרים יש בכלל מאתים מנה אחד אומר חבית של יין ואחד אומר חבית של שמן הוה עובדא ואתי לקמיה דרבי אמי חייביה רבי אמי לשלומי ליה חביתא דחמרא מיגו חביתא דמשחא כמאן כר"ש בן אלעזר אימר דאמר ר"ש [ב"א] היכא דיש בכלל מאתים מנה כי האי גוונא מי אמר לא צריכא לדמי אחד אומר בדיוטא העליונה ואחד אומר בדיוטא התחתונה אמר רבי חנינא מעשה בא לפני רבי וצירף עדותן: ומניין לכשיצא כו': תנו רבנן מניין לכשיצא לא יאמר הריני מזכה וחבירי מחייבין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי תלמוד לומר לא תלך רכיל בעמך ואומר הולך רכיל מגלה סוד ההוא תלמידא דנפיק עליה קלא דגלי מילתא דאיתמר בי מדרשא בתר עשרין ותרתין שנין אפקיה רב אמי מבי מדרשא אמר דין גלי רזיא: **מתני'** כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין אמר לו כל ראיות שיש לך הבא מיכן עד שלשים יום מצא בתוך שלשים ומצא לאחר שלשים אמר לו הבא עדים ואמר אין לי עדים אמר הבא ראיה ואמר אין לי ראיה ולאחר זמן הביא ראיה ומצא עדים הרי זה אינו כלום אמר רשב"ג מה יעשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים ומצא עדים לא היה יודע שיש לו ראיה ומצא ראיה שמתחייב בדין ואמר קרבו פלוני ופלוני ויעידוני או שהוציא ראיה מתחת פונדתו הרי זה אינו כלום: **גמ'** אמר רבה בר רב הונא הלכה כרשב"ג ואמר רבה בר רב הונא אין הלכה כדברי חכמים פשיטא כיון דאמר הלכה כרשב"ג ממילא ידענא דאין הלכה כחכמים מהו דתימא הני מילי לכתחילה אבל דיעבד שפיר דמי קמ"ל דאי עביד מהדרינן ליה: אמר לו הבא עדים כו' אמר רשב"ג כו': אמר רבה בר רב הונא א"ר יוחנן הלכה כדברי חכמים ואמר רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן אין הלכה כרשב"ג פשיטא כיון דאמר הלכה כדברי חכמים ממילא ידענא דאין הלכה כרשב"ג הא קמ"ל דבההיא אין הלכה כרשב"ג הא בבולהו הלכה כרשב"ג לאפוקי מהא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה ההוא ינוקא דתבעוהו לדינא קמיה דרב נחמן א"ל אית לך סהדי א"ל לא אית לך ראיה א"ל לא חייביה רב נחמן הוה קא בכי ואזיל שמעוהו הנך אינשי אמרו ליה אנן ידעינן במילי דאבוך אמר רב נחמן בהא אפילו רבנן מודו דינוקא במילי דאבוה לא ידע ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה אמרה ליה ידענא בהאי שטרא דפריע הוה הימנה רב נחמן אמר ליה רבא לרב נחמן כמאן כרבי דאמר אותיות נקנות במסירה אמר ליה שאני הכא דאי בעיא קלתיה איכא דאמרי לא הימנה רב נחמן אמר ליה רבא לרב נחמן והא אי בעיא קלתיה

עדים ומצא ראיה אינה כלום. אמר רשב"ג מה יעשה [זה שלא] היה יודע שיש לו עדים ומצא עכשיו כו'. אמר רבה בר רב הונא הלכה כחכמים ואין הלכה כרשב"ג בהא מכלל דהלכתא כוותיה בערב וצידן ולאפוקי ממ"ד חוץ מערב וצידן. ההוא ינוקא דתבעיה בדינא קמי דרב נחמן אית לך שהדי או ראייה ואמר לאו ושמעוה אינשי דהוו בכי ואמרו ליה אנן ידעינן לך זכותא. ואמר רב נחמן בהא אפילו רבנן מודו דמקבלין ראיותיו דינוקא במילי דאבוהא לא הוה ידע: ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידיה ואמר ידענא ביה דפריעא הוא ולא הימנא רב נחמן דאמר בתר דאתחזק בבי דינא לא אמרינן

וכיון דאיתחזק בבי דינא. פי' הקונטרס שכתוב בו הנפק וקשה דמכל מקום ניכמנה במיגו דלא בעי קלתיה וי"ל דאיתחזק בבי דינא שלאוהו בידה כי ההוא דשילהי מי שמת (ב"ב דף קנט:) שהוחזק כתב ידו בבית דין: **סמפון** שיש עליו עדים. פי"ה שובר ויולא מתחת ידי לוה כמשפטו ור"ת פירש דביד הלוה קרוי שובר וכשהוא יולא מתחת ידי המלוה קרוי סמפון ויתקיים בחותמיו היינו דשיילינא לסהדי אי פריע אי לא פריע כדאיתא שילהי פ"ק דב"מ (דף ו'):

אין עליו עדים ויוצא. השטר והסמפונות מתחת ידי שלש כשר משמע ליה אפילו איתחזק דומיא דיולא אחר חיתום שטרות. מ"ש יש לפרש לאו דאין עליו עדים כלל אלא יש עליו עדים ולא ידעי אי פריע אי לא פריע ויולא הסמפונות מתחת ידי שלש: (ו) **ויוציא** מנה על מנה. מכאן למתחייב בדין דלא משלם לאידך יציאותיו אע"פ שמזקיקו ליולך לו לדון בעיר אחרת):

ואם אמר כתבו ותנו לי מאיזה טעם כו'. דוקא היכא דנתעצמו לדון כו' וכפו אותו לדון כאן אבל בעצמא לא וכן משמע באיזהו נשך (ב"מ דף סט. וסס) גבי תרי כותאי דעבוד עיסקא דא"ל חזינא דכל בתר דידי קאזיל מר וקאמר כי האי ודאי צריך לאודועי מיהא יש לדמות דהכי קאמר כי האי ודאי צריך לאודועי אע"פ שאין שואל מאיזה טעם נתחייב צריך לאודועי אבל בעצמא אי שאיל אין אי לא לא:

אי ציית ציית. אין לפרש אי לא ציית שלא תוכלו לכופו דכ"ש שלא יוכל נשיא לכופו דהכא ח) שנטו והתם מחוקק ומר עוקבא ריש גולה הוה אלא מפר"ת אי לא ציית כגון דאמר לב"ד הגדול קאזילנא:

הדרן עלך זה בורר

קלתיה כיון דאיתחזק בבי דינא איבעיא קלתיה לא אמרינן איתיביה רבא לרב נחמן א) סימפון שיש עליו עדים יתקיים בחותמיו אין עליו עדים (ב) ב) ויצא מתחת ידי שליש או ג) שיצא אחר חיתום שטרות כשר אלמא שליש מהימן תיובתא דרב נחמן ד) (תיובתא) כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן לעולם מביא ראיה וסותר עד שיסתתם טענותיו ויאמר קרבו פלוני ופלוני והעידוני הא גופא קשיא אמרת יסתתם טענותיו אתאן לרבנן והדר אמרת קרבו איש פלוני ופלוני והעידוני אתאן לרשב"ג וכי תימא כולה רשב"ג ופרושי קא מפרש מאי עד שיסתתם טענותיו עד שיאמר קרבו פלוני ופלוני והעידוני והא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל ה) במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה אלא כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר יוחנן ו לעולם מביא ראיה וסותר עד שיסתתם טענותיו ויאמרו לו הבא עדים ואומר אין לי עדים הבא ראיה ואומר אין לי ראיה ז אבל באו עדים ממדינת הים או שהיתה דיסקיא של אביו מופקדת ביד אחר הרי זה מביא ראיה וסותר כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן התוקף את חבירו בדין אחד אומר נדון כאן ואחד אומר נלך למקום הוועד כופין אותו וילך למקום הוועד אמר לפניו רבי אלעזר רבי מי שנושה בחבירו מנה יוציא מנה על מנה אלא כופין אותו ודן בעירו איתמר נמי א"ר ספרא ח) (אמר רבי יוחנן) ט שנים שנתעצמו בדין א' אומר נדון כאן ואחד אומר נלך למקום הוועד כופין אותו ודן בעירו ואם הוצרך דבר לשאול כותבין ושולחין ואם אמר כתבו ותנו לי מאיזה טעם דנתוני כותבין ונותנין לו י והיבמה הולכת אחר היבם להתירה עד כמה אמר רבי אמי יא אפילו מטבריא לצפורי אמר רב כהנא מאי קרא יב וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה אמר אמימר הילכתא כופין אותו וילך למקום הוועד א"ל רב אשי לאמימר והא אמר רבי אלעזר יג כופין אותו ודן בעירו הני מילי היכא דקאמר ליה לוה למלוה יד אבל מלוה 2 עבד לוה לאיש מלוה שלחו ליה למר עוקבא לדזיו ליה כבר בתיה שלם עוקבן הבבלי קבל קדמנא ירמיה אחי העביר עלי את הדרך ואמרו לו השיאוהו ויראה פנינו בטבריא הא גופא קשיא אמרת אמרו לו אלמא דיינוה אתון השיאוהו ויראה פנינו בטבריא אלמא שדרוהו הכא אלא הכי קאמרי אמרו טו ליה דיינו אתון אי ציית ציית ואי לא השיאוהו ויראה פנינו בטבריא רב אשי אמר דיני קנסות הוה יובבבל לא דיינו דיני קנסות והא דשלחו ליה הכי כדי לחלוק כבוד למר עוקבא:

הדרן עלך זה בורר

קלתיה. שרפתו הלכך מה לה לשקר: **דאיתחזק בבי דינא.** שכתוב בו הנפק לא אלימא איהי לאפקועי מעשה ב"ד: **סימפון.** שובר ויצא מתחת יד לוה כמשפטו: **יתקייס.** (ג) השטר בחותמיו יעידו עדיים על חתימות ידיהן וכשר: **אין עליו עדים.** והרי הוא יוצא מתחת יד שליש ולא מתחת יד הלוה הואיל ושניהם מודים שזה מיהו להיות שליש ביניהם כשר: **או שילא אחר חיתום שטרות.** בתוך שטר המלוה נכתב השובר תחת העדים כשר שהרי המלוה עצמו מוחזק בשטרו ואי לאו דפרעיה לא הוה שביק למיכתב תברא בגוויה: **עד שיסתתם טענותיו.** משמע שאמר בבית דין אין לי לא עדים ולא ראיה וחזר ואמר קרבו פלוני ופלוני שהיו מזומנין שם ומתחילה סותם טענותיו לומר אין לי: **הא גופא קשיא.** יסתתם טענותיו משמע מכיון שיסתמו שוב אין מביא ראיה ואפילו מצאם לאחר זמן כרבנן והדר קתני קרבו דמשמע דהאי הוא דלא מייתי דאפי' רשב"ג מודה בו אבל מצאם לאחר זמן מייתי כרבן שמעון: **ואמר אין לי עדים.** ואפילו מצאן לאחר זמן אינו סותר כרבנן: **דסקיא.** שק של עור שהיו שטרותיו של אביו מונחין בו: **הסוקף אם הביאו בדין.** בעל דין קשה ומטריח את חבירו ואין רוצה הביאו לדון כאן אלא למקום וועד תלמידי חכמים הרבה שיהא זה בוש מהם: **נתעצמו.** שנעשו קשין זה לזה: **אפילו מטבריא לציפורי.** אע"פ שיש בטבריא גדולה משל ציפורי הלך אחריו לציפורי: **והאמר רבי אלעזר.** והא חזינן דפליג עלה ר' אלעזר לעיל ויהיב טעמא למילתיה (ד) דמסתבר טעמא: **היכא דקאמר לוה.** נלך למקום הוועד כופין אותו ודון כאן ולא יוצא זה מנה על מנה: מר עוקבא אב ב"ד הוה במסכת שבת בגמרא דהמה יולאה (דף נה.): **לדזיו ליה כבר בתיה.** כמשה שהוא בן בתיה למי שמקרין עור פניו כמשה רבינו שגידלתו בתיה בת פרעה. לשון אחר כבר בתיה כמשה שהוא בן בית דכתיב (במדבר יב) בכל ביתי נאמן הוא. לדזיו ליה על שם שהיה חכם וכתיב (קהלת ח) חכמת אדם תאיר פניו. ומצאתי בספר הגדה שהיה מר עוקבא בעל תשובה שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו עינא ונפל בחולי ואשת איש היתה לימים נצרכה לצאת ממנו ומתוך דוחקה נתרצית לו וכבש יצרו ופטרה לשלום ונתרפא וכשהיה יולא לשוק היה נר דולק בראשו מן השמים ועל שם כך קרו ליה ר' נתן לויתא במסכת שבת (דף נו:) הכא נמי להכי כתבו ליה הכי על שם האור שהיה זורח עליו: **עוקבן הבבלי קבל קדמנא.** לעק לפנינו ואמר ירמיה אחי העביר עלי את הדרך מיבד ממני דרך בני אדם שסירסו כך שמעתי. וי"א העביר עלי את הדרך לא נהג עמי כשורה ועל עסקי ממון היה לוצה: **אמרו לו.** לירמיה להתפיים עמו: **השיאוהו ויראה פנינו בטבריא.** הכריחוהו והזקיקוהו לבוא כאן לדון עמו: **דיני קנסות.** אלהים כתיב בהן (שמות כב) ובעינן סמוכין ובבבל אין סמיכה כדאמרינן בפרק קמא (דף יד.):

הדרן עלך זה בורר

עין משפט נר מצוה

קג א מיי' פט"ז מהל' מלוה הלכה ט סמג עשין נד טור ש"ע מ"מ סי' סה סעיף יח:
קד ב מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף יט:
קה ג מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף כ:
קו ד ה מיי' פ"ז מהל' סנהדרין הלכה ז ח סמג עשין לז טוש"ע מ"מ סי' כ:
קז ו מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הלכה ו סמג עשין לז טוש"ע מ"מ סי' ז:
קח ז ח מיי' פ"ד מהל' יבום הלכה ז סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קסו סעיף ז וכרב אלפס עיין ביבמות פי"ב דף לט.):
קט ט מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הלכה ז סמג עשין לז טוש"ע מ"מ סי' יד סעיף ז:
קי י מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הלכה ח סמג שם טוש"ע מ"מ סי' ז סעיף ז:

רבינו חננאל

איבעיא קלתיה. ואותיב עליה רבא מהא סימפון שיש עליו עדים פי' זה הסימפון שובר יתקיים בחותמיו. אין עליו עדים אבל יוצא השטר מתחת ידי שליש או שיוצא סימפון כתוב בשטר אחר חיתום שטרות כשר. וזה מפורש בסוף פרק שנים אוחזין בטלית אלמא שליש מהימן ועלתה בחיובתא לרב נחמן וקי"ל שהשליש נאמן וכך הלכה ואפקוה לשמעתא משמיה דר' יוחנן לעולם מביא ראיה וסותר עד שיסתתמו טענותיו. כיצד אמרו לו הבא עדים אמר אין לי עדים הבא ראיה אמר אין לי ראיה בטלו ראיותיו. אבל אם באו לו עדים ממדינת הים או שהיתה דסקיא של אביו מופקדת ביד אחרים הרי זה מביא וסותר. א"ר יוחנן שנים שנתעצמו בדין אחד אומר נידון כאן ואחד אומר נלך לבית הוועד אם המלוה אומר כך שומעין לו. ואם הלוה אומר כך [אין] שומעין לו דא"ר אלעזר הנושה בחבירו מנה יוציא מנה על מנה כלומר יוציא הוצאות בדרך עד שילך [לבית] הוועד מנה אחר. אלא כופין ללוה ודן בעירו. ואם הוצרך הדבר לישאל כותבין ושומעין מבית הוועד ואם אמר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני כותבין ונותנין לו. וכן אמר אמימר הלכתא כופין הלוה והולך לבית הוועד אם אמר מלוה נלך לבית הוועד מאי טעמא עבד לוה לאיש מלוה. אבל אמר לוה הכי לא משגחינן ביה אלא כופין אותו ודן בעירו ח) (מ"ש הא דר' אלעזר) והיבמה הולכת אחרי היבם להתירה שנא' וקראו לו זקני עירו עירו ולא עירה

מסורת הש"ס

ח) ב"מ כח., ט) רש"ל מ"ז, ג) ב"ק סט. ב"ב קעד. כתובות עו. גיטין לח. עה. [ב"מ לח: בכורים כד.], ד) רש"ל מ"ז, ה) [לעיל כג: ע"ש היטב], ו) [כ: ועי"ע תוס' שם ד"ה סמפון], ז) רש"ל מוחק כל הדיבור [אולם הבעל פסקי תוס' ציין עליו], ח) [לעיל ה.],

תורה אור השלם

1. וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה: דברים כה ח
2. עשיר ברשים ימשול ועבד לוה לאיש מלוה: משלי כב ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' ויוצא מתחת ידי שליש או שיוצא: (ב) שם אמרו לו דייני אתין: (ג) רש"י ד"ה יתקיים השובר בחותמיו: (ד) ד"ה והאמר וכו' ומסתבר טעמא:

מוסף רש"י

סימפון שיש עליו עדים. בעדי קיום מוקמינן לה, יתקיים בחותמיו. ואפילו יולא מתחת ידי מלוה כשר (ב"מ כא.). אין עליו עדים. עדי קיום, אבל עדים מתוימים עליו (שם). ויוצא מתחת ידי שליש. שאין הלוה מוציאו ולא המלוה אלא שליש שביניהם נאמן (שם).

א"ר אמי אפי' מטבריא לציפורי היא הולכת אחריו: שלחו ליה למר עוקבא לדזיו ליה כבר בתיה שלם. פי' לדזיו ליה כמו משה רבינו דכתיב ביה כי קרן עור פניו. וכתיב ביה בכל ביתי נאמן הוא. וי"א בן בתיה בת פרעה מפני שגידלתו. ירמיה אחי העביר עלי את הדרך. יש מי שמפרש העביר עלי דרך בני אדם וחבל בי הכה ופצעו. שהן דיני קנסות שלא יתכן לדונן אלא בארץ ישראל ומפני מה כתבו לו אמרו כלומר אמרו לו הדין שם ואי צאית צאית ואם לאו השיאוהו כופהו ויעלה אצלנו בטבריא מפני כבודו שלחו לו כך: **ירושלמי** כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין ר' אילא ור' זירא חד אמר עד שיכבול ראיותיו וחד אמר עד שיכפור בראיותיו ר' לוי הוה ליה דין עם חד בר נש על עסק בתים והוו דיינין קומי ר' אלעזר לאחר שנגמר הדין הביא ראיה אתא שאל לר' יוחנן א"ל כל זמן שהוא מביא ראיה הוא סותר את הדין ואפילו אתעביד ליה גזר דין: **תוספתא** יש לך עדים או ראיה ואמר אין לי אלא אלו לאחר זמן מצא עדים או ראיה אין מקבלין ממני עד שיביא ראיה שלא היה יודע בהן לעולם אין העדים יכולין לחזור בהן משתחקר עדותן בב"ד וכו'. עד אם לא יגיד ונשא ענני כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד: הדרן עלך דיני ממונות

ח) לולי ל"ל וכמו שאמר ר"א.

אחד דיני ממונות. בדרישה וחקירה. חקירות ודרישות שחוקרים את העדים שנאמר משפט אחד יהיה לכם ובדיני נפשות כתיב ודרשת וחקרת (דברים יג): **דיני ממונות בשלשה.** הא יליפינן בפרק קמא (דף ב:): **פותחין.** תחלה במשא ומתנו של דין: **בין לזכות בין לחובה.** בתחה שירלו אבל בדיני נפשות פותחין לזכות. ובגמרא [ע"ב] יליף להו: **מטין על פי אחד.** מטין את הדין אחר המרובין על פי דיין אחד כגון שנים אומרים זכאי ואחד חייב או איפכא: **ודיני נפשות מטין ע"פ אחד לזכות.** שנים עשר מזכים ואחד עשר מחייבים זכאי אבל לחובה אין מטין אחר הרוב אלא אם כן רבו המחייבין על המזכין שנים כדאמרינן בפרק קמא (דף ב.) לא תהיה אחרי רבים לרעות[ה] ובדיני ממונות ליכא לאוקמה כדאמר לקמן (דף לו:) לא תטה משפט אביונך[ו] אבל אתה מטה משפט שור הנסקל וכל שכן שאר דיני ממונות: **מחזירין.** סותרין את הדין לאחר שגמרוהו וידעו שטעו מחזירין את הדבר בין לזכות בין לחובה: **ואין מחזירין לחובה.** בגמרא[ז] יליף לה: **הכל מלמדין.** אפי' תלמידים היושבין לפני הדיינין ולא נתמנו בית דין על כך: **המלמד חובה.** דיין שהתחיל תחלה להביא ראיות לחובה יכול לחזור בו ולזכות: **אינו חוזר והלילו[ח].** ובגמרא (דף לד.) מוקים לה בשעת משא ומתן הוא דלא יחזור דמתוך שאתה אומר לו שלא לחזור הוא מחזר אחר ראיות להעמיד דבריו ושמא ימצא ראיות נכונות אבל בשעת גמר דין שכבר חיזר על כל לדדין וגראה לו שאין דבריו נכונים חוזר ומלמד חובה: **דנין ביום.** משא ומתן של דין: **וגומרין בלילה.** אם רצו וכו'[ט] יליף בגמרא[י]: **דיני נפשות גומרים בו ביום לזכות וביום של אחריו לחובה.** אם זיכוהו ביום ראשון פוסקין את דינו מיד והולך לו אבל אם לא יכלו לזכותו ביום ראשון אין פוסקין את דינו לחובה אלא מניין את דינו עד למחר שמא ימצא בלילה זכות: **לא בערב שבת.** שאין יכולין לגומרו למחר אם יתחייב שאין מיתת בית דין דוחה שבת ולשהותו אי אפשר מפני עינוי הדין משנגמר הדין: **בטהרות ובטמאות.** אם בא אדם ליטמא על דבר טהרות מתחילין מן הגדול שואלין תחלה לגדול שבדיינים מה הוא אומר בדבר: **מן הצד.** מן הקטנים שמא יחיינו הגדול ולא ירצו לחלוק על דבריו משום לא תענה על ריב (שמות כג) על דבריו של גדול [לקמן לו.] רב כתיב בלא יו"ד: **הכל כשרין.** ואפילו ממזר: **ושרצים המטיאין לכהונה.** המיוחסין ורחויין להטיא בנותיהם לכהנים: **גמ'** [כ]**באחד בניסן בשמיטה. שזמנו לחוב.** זמנו הוכיח שנכתב באחד בניסן בשמיטה והוליא בעל חוב על חבירו על ידי משכון או על ידי פרוזבול שלא משמטתו שביעית או שהגיע זמנו לגבות קודם ראש השנה של שמיטת ושביעית בניסן[ב] אינה משמטת אלא בסופה דכתיב (דברים טו) מקץ שבע שנים לקוף שביעית וזה קדם ותבעו: **חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו.** וקודם לכן ראו המלוה במקום הכתוב בשטר והוטל עליהם לכתוב שטר ואיחרוהו מלכותבו עד אחר בניסן וכתבוהו במקום שאומרים המזימין ולא כתבו שם המקום שנכתב בו השטר אלא שם המקום שראו המלוה שם. ואע"ג דאמרינן בגיטין (דף פ.) כי יתביתו בהיני כתובו בהיני ואע"ג דמימסרן לבו מילי בשילי מיהו אם כתבו בשילי לא מיפסיל בהכי והיינו עצה טובה קמ"ל שלא יביאוהו לידי הזמה דלא ליתרו והלא ביום פלוני עמנו הייתם בהיני: **היכי.** אמר שמא איחרוהו מכדי דרישה וחקירה לאכחושי קא אתיא והיכא דקא מיתכחשו קמן ניקו אנן מתרלינן למילתייהו בשמא: **וליטעמיך.** דמותבת מברייתא אותיב ממתניתין דאליטא ומלויה בפי כל: **שטרי חוב המוקדמין.** המלוה: **פסולין.** דקא נעי למיטרף לקוחות מזמן הכתוב שלא כדין וקנסינן היתרא אטו איסורא ופסול אפי' מזמן שני דאמרינן באיזהו נשך [נ"מ עב.]: **והמאוחרין.** שבאו עדים ואמרו אנו יודעים במלוה זו שקדמה לזמן הכתוב כאן: **כשרין.** דמעליותא היא דקא מחיל ליה לשיעבודא על השטח. אלמא לא בעינן דרישה וחקירה דא"כ היכי מתרלינן למילתא דשטרא נימא זיופא הוא ולא ראו עדים החתומים בו את המלוה הזאת ואי משום הכי קהדי אחריני תהוי כמלוה על פה ולא יטרוף לקוחות דמלוה על פה לא טרפא ממשעבדי דלית לה קלא: **הא.** דמקשה לי לותביה ממתניתין לא קשיא לי דעדיפא מינה קאמרינן מתניתא דאותיבנא מינה העדיפה והחזיקה כח בדבר יותר מאותה משנה דאשמעינן רבותא דאפילו שמיטה דמי לאו דווקא קאמרי בו ביום לא הוו מרעי למילתייהו לכתוב שטר המלוה הנעשית קודם לכן באותו זמן: **דלא שכיחי אינשי דמוזפי.** משום דמתיירלין מן השמיטה שלא תשמט מעותיהם דליכא למימר אחריהו וכתבוהו דלא מרעי לשטרייהו שהכל מרננין אחריו לומר מוזייף הוא שאין דרך להלוות בזמן שמיטה: **אפ"ה כיון דשביעית.** אינה משמטת אלא בסופה דכתיב מקץ תלינן באיחרוהו ומכשרינן: **מכל מקום.** מתני' קשיין אהדדי: **אמר רבי חנינא וכו'.** ומתניתין דאורייתא קמי תקנתא וברייתא דרבנן בתר תקנתא:

אחד דיני ממונות. מה בין דיני ממונות לדיני נפשות אף על גב דשניהם בחקירה ודרישה מדכתיב משפט אחד יהיה לכם לענין מילי דתלו בזכות וחובה אין להשוותם דלא שייך בדיני ממונות: **חיישינן שמא איחרוהו.** פ"ה איחרוהו מלכתוב על אחד בניסן וכתבוהו במקום שאומרים המזימין ועל מנת דמק אלא י"ל כי ההיא דגט פשוט (ב"ב דף קעא. ושם) שטר שזמנו כתוב בו בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא וכשר וה"נ שטר זה נכתב לפני אחד בניסן של שמיטה במקום הכתוב בשטר ומנא כשהגיע אחד בניסן של שמיטה שהוא זמנו של שטר לא היו באותו מקום שהלכו למקום אחר ופ"ה מאי איריא משום דאיחרוהו כי לא איחרוהו נמי יש להכשיר כדאמר ט) אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתבו יומא דאקניתו ביה ושמא לא באחד בניסן נכתב אלא אחרי כן במקום הכתוב בו וי"ל דהכא בשטר מלוה איירי דאין לכתוב אלא יום שנכתב השטר דלא ליגבי ממשעבדי שלא כדין ומיהו משמע מהכא דתלינן מספק להכשיר את השטר וקשה לפ"ה דריש פ"ק דר"ה (דף ב. ושם) ואין להאריך כאן: כאן

אחד דיני ממונות [ה]**ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר [ו]משפט אחד יהיה לכם [ז]מה בין דיני ממונות לדיני נפשות דיני ממונות בשלשה ודיני נפשות בעשרים ושלשה דיני ממונות פותחין בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות פותחין לזכות ואין פותחין לחובה דיני ממונות מטין על פי אחד בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות מטין על פי אחד לזכות ועל פי שנים לחובה דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה דיני נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה דיני ממונות הכל מלמדין זכות וחובה דיני נפשות הכל מלמדין זכות ואין הכל מלמדין חובה דיני ממונות המלמד חובה מלמד זכות והמלמד זכות מלמד חובה דיני נפשות המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אין יכול לחזור וללמד חובה דיני [ט]ממונות דנין ביום וגומרין בלילה דיני נפשות דנין ביום וגומרין ביום דיני ממונות גומרין בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה לפיכך [י]אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב דיני [כ]ממונות [ל]הטמאות והטהרות מתחילין מן הגדול דיני נפשות מתחילין מן הצד הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא כהנים לוים וישראלים המשיאין לכהונה: גמ' דיני ממונות מי בעינן דרישה וחקירה ורמינהו [מ]שטר שזמנו כתוב באחד בניסן בשמיטה ובאו עדים ואמרו היאך אתם מעידין על שטר זה והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני שטר כשר ועדיו כשרין חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו ואי סלקא דעתך בעינן דרישה וחקירה היכי [נ]חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו וליטעמיך תיקשי לך מתני' [ס]שטרי חוב המוקדמין פסולים [ע]והמאוחרים כשרין ואי סלקא דעתך בעינן דרישה וחקירה מאוחרין אמאי כשרין הא לא קשיא דעדיפא מינה קאמרינן דאפי' אחד בניסן בשמיטה דלא שכיחי אינשי דמוזפי דליכא למימר שמא איחרוהו וכתבוהו דלא מרע לשטרייה אפ"ה כיון דשביעית [פ]סופה משמטת מכשרינן מ"מ קשיא: סימן חרפ"ש: א"ר חנינא [צ]דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו [ק]דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לוין אלא מעתה**

אחד דיני ממונות. דרישה וחקירה מדכתיב משפט אחד יהיה לכם לענין מילי דתלו בזכות וחובה אין להשוותם דלא שייך בדיני ממונות: **חיישינן** שמא איחרוהו. פ"ה איחרוהו מלכתוב על אחד בניסן וכתבוהו במקום שאומרים המזימין ועל מנת דמק אלא י"ל כי ההיא דגט פשוט (ב"ב דף קעא. ושם) שטר שזמנו כתוב בו בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא וכשר וה"נ שטר זה נכתב לפני אחד בניסן של שמיטה במקום הכתוב בשטר ומנא כשהגיע אחד בניסן נכתב אלא אחרי כן במקום הכתוב בו וי"ל דהכא בשטר מלוה איירי דאין לכתוב אלא יום שנכתב השטר דלא ליגבי ממשעבדי שלא כדין ומיהו משמע מהכא דתלינן מספק להכשיר את השטר וקשה לפ"ה דריש פ"ק דר"ה (דף ב. ושם) ואין להאריך כאן: כאן

מסורת הש"ס

א) ר"ה כה:, ב) [נסדר המשנה ל"ג מלת ממונות], ג) גיטין נט., ד) [תוספתא מכות פ"ח], ה) [נמי תוס' קידושין נ: ד"ה ה"ג מקדשי וכו' ותוס' בכורות לה. ד"ה מיכא דאמרי], ו) ב"מ ח. עכ. ר"ה כ. [ולקמן ח.] שבועות פ"י מ"ה ב"ב קמז: קנא:, ז) לעיל ב: יבמות קכב:, ח) [שמות כג], ט) [שם], י) [לקמן לג:], כ) [ומדבר לה], ל) בס"ח: וכולהו, מ) [לקמן לד:], נ) [ע"ל אחר ד"ה שזמנו], ס) בס"ח ליתא בניסן, ע) [ב"ב קעב.].

גליון הש"ס

מהנו' אחד דיני ממונות. עיין זבחים דף לב ע"ב תוס' ד"ה אי:

מוסף רש"י

מתחילין מן הגדול. כשעומדין למען לראות אם ריב מטמאין או ריב מטהרין (גיטין נפ.). **מן הצד.** מן הקטנים ולא מן הגדול, שלא יאמרו מוכה והשאר נכנעין מפניו שלא לחלוק עליו משום לא תענה על ריב ובדיני נפשות מוקמינן להאי קרא בפ"ק (ב.) לא כהטייתך לעוכה כו' ולא יאמרו זכות (גיטין שם). **שטרי חוב המוקדמין.** שנכתבו ביום ט"ו בניסן וכתב בתוך השטר באחד בניסן (רשב"ם ב"ב קנז.). **פסולין.** שלא לעריף לקוחות שלקחו שדה מן הלוה מזמן שכשטר ושלא כדין הוא שהרי קדמה מכירה להלואה וכשטר מעיד שהלואה קדמה, לפיכך קנסוהו מלגבות בו ולא יטרוף אפילו מזמן המלוה ואינו אלא כמלוה על פה שאינו גובה מן המשועבדים (ר"ה ב. וכעי"ז ב"מ עב.) אי נמי שנכתב השטר באחד בניסן וכן כתוב בו באחד בניסן לוה פלוני מפלוני והוא לא לוה ממנו כלום עד ט"ו בניסן, גם זה מוקדם ופסול, שאין לו לעריף אלא מזמן ההלואה ואילך, ולא כאבי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו (רשב"ם ב"ב קנז:) ומיהו אם ההלואה היתה באחד בניסן נפני עדים וקנו מידו להשתעבד נכסי לוה למלוה ולא כתבו את השטר עד ט"ו בניסן וכתבו בו באחד בניסן, כי האי מוקדם כשר (שם ע"פ ב"ב קעב.). **דבר תורה כו' בדרישה ובחקירה.** צריך לבדוק את העדים באחד יום באיזו שעה הלוהו (לעיל ב.) **שנאמר משפט אחד יהיה לכם.** ממונות כנפשות, וכיון דכתיב דרישה וחקירה בדיני נפשות, דכתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת, הוא הדין לדיני ממונות (לעיל ג.). **שלא תנעול דלת בפני לוין.** שימצאו מלוות שמא יכפור והעדים יטענו ולא תהא עדותן מכוונת ויפסיד (שם).

עין משפט נר מצוה

א) א מיי' פי"א מהל' סנהדרין הלכה ו והכל שם:
ב) ומיי' שם הל"ב טוש"ע מ"מ סי' ה סעי' ב:
ב) ג מיי' פי"ט מהל' עדות הלכה ג סמג עשין קי טוש"ע מ"מ סי' לד סעי' ט:
ג) ד מיי' פכ"ג מהל' מלוה הלכה ו סמג עשין פ"ב טוש"ע מ"מ סי' מג סעיף ז:
ד) ה מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף יג:
ו) ומיי' פ"ט מהל' שמיטה הל' ד טוש"ע מ"מ סי' מז סעי' לן:
ה) ז ח מיי' פ"ג מהל' עדות הל' ו סמג עשין קט טוש"ע מ"מ סי' ל סעיף ו:

תורה אור השלם

ו. מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כְּגֵר כָּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
ויקרא כד כב

רבינו חננאל

פ"ד אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה כו'. ואקשינן וכי בעינן דרישה וחקירה בדיני ממונות והתניא שטר שזמנו באחד בניסן בשמיטה פי' וכתב בו פרוזבול ובאו עדים ואמרו והלא אלו העדים שבשטר זה היו עמנו באחד בניסן בשמיטה במקום פלוני השטר כשר והעדים כשרים חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו ואי ס"ד בעינן דרישה וחקירה היכי אמרינן שמא הנה בטלתה חקירות דאיזה יום איזו שעה ומתהדינן עלה ולטעמיך תקשי לך מתניתין דקתני שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרים כשרים ופרקי' הא לא קשיא. הא עדיפא מינה לאקשויי דאיכא למימר שטר זה לא יתכן להיות מאוחר דלא שבק אינש שני דהיתירא וכתב שנת שמיטה דמרע ליה לשטרייה קמ"ל כיון דשביעית סופה משמטת מיקרי אמר אפשר דפרע לי בתחלה או באמצעיתה לפיכך כתב שנת שמיטה ושטר מאוחר הוא וכשר. מ"מ הקושיא עומדת ושני ר' חנינא לעולם אפילו דיני ממונות בדרישה וחקירה ומה טעם אמרו [דלא בעינן]